

komme til en Afsløsning af Hovetiet eller Pligtarbeidet, som man jo dengang i den almindelige Bevidsthed mente, at man skulde bort fra. Derfor skar den dybere ind i det Bestaaende og fik en vis tilbagevirkende Kraft. Jeg tror, at man maa se paa den med noget andre Dine end saaledes, som man maa se paa det foreliggende Lovforslag. Man maa nemlig se paa det med mere moderne Dine, om jeg saa maa sige, det maa ses i Belysning af de Bevægelser, der have fundet Sted i Landboforholdene fra 1848 til nu. Og hvad har det været for en Bevægelse? Det har været en Bevægelse for at frigjøre Jorden, ganske særlig for at fjerne Fæstetvungen, og denne Bevægelse kan man sige kulminerede i Loven af 9de Marts 1872. Men hvad man nu gjør, er, at gaa en helt anden Vej. I Stedet for at frigjøre Jorden, gaar man tilbage til at indføre Fæstetvang paa en ganske vist ubehjælpelig og ubegribelig Maade. Jeg behøver ikke at dvæle videre derved, der er sagt nok derom. Selv om man havde Ret i, at der i Forordningen af 1848 findes et noget lignende Synspunkt og et lignende Princip, bliver det ikke beretriget i Forhold til det nuværende, thi Forordningen af 27de Mai 1848 maa absolut ses i Belysning af den ældre Tids Krav og den Bevægelse, der fandt Sted paa Landboomraadet, og det nuværende Lovforslag maa absolut sammenlignes med den Tendents og Retning, der har gjort sig gjældende siden 1848 paa Fæstetvæsenets Omraade, og den gaar jo i modsat Retning af at paalægge Fæstetvang. Jeg tror derfor ikke, at denne Sammenligning kan faae nogen som helst Betydning, og det er mig ganske ubegribeligt, at man med et Pennestrøg vil sige, at nu passer det os at faae Fæstetvang, derfor lægge vi den nu uden videre paa Husene.

Det ærede Medlem sagde, at der siden 1848 var gjort saare Lidt for at støtte den Samfundsklasse, som her nærmest er Tale om. Jeg maa gjøre ham opmærksom paa, at der dog er gjort Noget, men dette Noget gaar ganske vist i en helt ny Retning, en ganske anden Retning end den, hvori man gik før 1848, den gaar nemlig i Retning af at styrke den enkelte Person i hans personlige Besiddelse og Frihed. Der er f. Ex. Bestræbelserne for en bedre Dyrkning af Husmandslodderne, der ingenlunde have været ubetydelige, og som heller ikke have været uden Virkning, og dernæst er der Husmandskreditforeninger. Det er et aktivt Led i den samme Bestræbelse for at stille Personerne uafhængig, hjælpe dem til at blive Selveiere, eller i hvert Fald sikre dem i Besiddelsen, hvis de ere det. Det ærede Medlem stiller

det Krav, at Statskassen, ligesom den giver Laan til Hede kommuner, skulde give Laan til Husmænd, men det ærede Medlem veed jo saa godt som Nogen, at Laanene til Hede kommunerne gives under Kommunernes Garanti, og jeg paastaar, at man har gjort Udskilligt Mere for Husmandsklassen end for Hede kommunerne, thi man giver dem Laan under Statsgaranti. Naar man har Husmandskreditforeninger under Statens Garanti, er der ingen Mening i, at Staten skal give særlige Laan til denne Samfundsklasse, thi Staten har da alt givet den Mere end andre Samfundsklasser. Det ærede Medlem er jo nøie kjendt med denne Bestræbelse og maa vide, at man har Ret til at sige, at Staten har gjort for denne Samfundsklasse Noget, som den ikke kunde tænke paa at gjøre for nogen som helst anden. Det ærede Medlem er næppe uvidende om, at der er Medlemmer af vort Samfund, som sige, at Staten skal garantere alle Kreditforeninger, det er der ingen Fare ved. Det følger imidlertid af sig selv, at der er stor Fare for Staten ved at tage denne uhyre Gjæld paa sig, og at der ikke kunde være Tale om at imødekomme dette Krav. Naar man har gjort det for denne ene Samfundsklasse — og Sagen er jo saaledes indrettet, at det kun skulde falde denne ene Samfundsklasse til Gode, skjøndt det faktisk kommer adskillige Andre til Gode — kan det kun begrundes ved, at man kan gjøre for disse Smaa Noget, som man ikke gjør for Samfundet i sin Helhed. Det er det Gnefte, der efter min Overbevisning kan siges imod Imødekommelsen af disse Krav, der imidlertid ubetinget maa afslaaes fra Statsmagtens Side. — Det ærede Medlem kommer stadigt tilbage til, at Husmændene ville staa sig bedre ved at have Kontrakter paa langt Naremaal, og ved at vide sig sikre i Besiddelsen af deres Jord, saa ville de drive den bedre og i det Hele agere bedre paa mange Omraader. Det indrømmer jeg, og skal paa ingen Maade negte; men det er ikke det, der er Spørgsmaal om. Spørgsmaalet er, om det er berettiget at stille et saadant Krav. Vi vide Alle, at det er bedre at være Eier end at være Leier, dersom Forholdene da ellers ere nogenlunde normale — det kan under ugunstige Vilkaar unøgtelig ogsaa være bedre at være Leier end at være Eier —, men Spørgsmaalet er, om man ikke netop har gjort saa Meget for at sikre denne Samfundsklasse i Besiddelsen af Hus og Jord, og om Forholdet faktisk ikke er saa godt, at det stiller sig for Leieren af Huse adskilligt bedre og sikrere end for mange andre Leiere? Man kan naturligvis ikke